

KIS-689 – Gl. pneu, station, atterrir, pornographique, misérable

[Notennoù e sigur al labour renet gant Alan MONFORT da brientiñ eil embannadur e levr : *Gerioù evit komz brezhoneg bemdez*]

(GE da AM – 24-26 07 00)

PNEU

El lavar boutin e reomp gant *golorod*. Savet e voe an termen-mañ war ar prim, gantañ avat diemsavioù, en o zouez bezañ un deverad diwar *rod* ha digeriñ “trap ar c'hlañvdiour” (liesrevoud an un elfenn en ur bomm prezeg : *lakaat ar golorod war ar rod*, h.a.) ; alese, evit geriadur ar mediaoù peurgetket, e 'm eus ranket kas pelloc'h an imbourc'h ha degouezhet on gant an termen **anro g.-ioù**. Kevret ar mellad **roue** e 'm geriadur a 'r mediaoù :

roue ◇ wheel ◇ rod *b.-où*

~ de chariot de travelling ◇ wheel ◇ rod diarloc'hell, rod dolli

~ ~ en caoutchouc ◇ rubber wheel ◇ rod gomanro, gomrod *b.-où*

~ ~ mixte ◇ kombi-wheel ◇ rod daouanro

~ ~ pneumatique ◇ pneumatic wheel ◇ rod aezhanro, aezhrod *b.-où*

~ ~ pour rails ◇ boogie ◇ houarnrod *b.-où*

An termen kalvezel strizh o klotañ gant Gl. *pneumatique zo aezhanro*, hogen el lavar pemdeziek, e spir *anro*.

STATION

Da gevatal da Gl. *station (de chemin de fer)* e spir *arsav (hent houarn)* — kentoc'h eget *arsavlec'h* ; edon o vont da lavarout emañ merk ar valleeg war ar ger-mañ, hogen e VALL. e lennan *arsav* ; e NDBF. (1970) eo e kaver *arsavlec'h* ! Bezet pe vezet, kant vloaz 'zo, e felle d'ar yezhourion dec'heriañ an holl gealioù oc'h amparañ ur meizad ; kavout a rae dezho e ranke ar ger a savent bezañ un despizadur, ac'hoel un deskriadur ; dic'houzvez oant d'an hent arzel, a zo an deouezadur : nep furm a zec'her muioc'h hag estroc'h eget ar c'healioù dec'heriet gant pep hini eus he c'hedrannoù

distag ; amkan ar gerlunier eo dinoiñ an elfennoù furm a vo o c'hediadur an deouezusañ. En degouezh-mañ, gant *arsav* e klever "chom a-sav" met ivez "lec'h ar chom a-sav" ; lostgeriañ *-lec'h* zo dreistezhomm.

ATTERRIR

Gant Gl. *atterrir*, *amerrir*, *alunir*, h.a., ez adkavomp ur gudenn nad eo ket bet diskoulmet c'hoazh ; kinniget eo bet : *douarañ*, ger soularget gant sterioù all ; *leuriañ* diaes da arverañ en askont eus e heñvelster. Poent e ve diluziañ. Kement hag ober, luniañ un termen a dalvezfe evit kement evnell ha kement gorre a c'hell bezañ, eleze evit ne vern pe loc'hell o tont da harpañ diloc'h war ur skor ; da 'm meno e terefe ur stirann *-stal-* (Fleuriot en deus anreet, *ÉC* 11 445-446, bezañs ur predeneg **stalo-* "situation, état, fait d'être stable" a adkaver e krBr. *stalaff* "établir") ; korvoet eo bet er yezh kempred e *stalañ* "disposer, établir", *arstalek* "constant" ; kinnig a ran **destalañ** da aroueziañ devoud al loc'hell (nijerez, h.a.) o tiskenn war ur gorre (douar, mor, loar, h.a.) hag o chom diloc'h warnañ. Alese *destalañ* "atterrir", **destaladur** "atterrissage" (amañ ne rez ket anv eus ar mor nag eus al loar, met eno ivez e talvezfe *destalañ*, h.a.). Mat e ve morvat ouzhpennañ : *dibradañ* "décoller".

PORNOGRAPHIQUE

Kinnig a rez Br. *borbidik*. An hanc'her-se zo ennañ an div gedrann *bouc'h* "bouc" ha *bid-* stirann ur Br. *bidiez* "chèvre" ; (*bid-* / *bed-* a gaver ivez e *gouvid* "diwaskadur", *kemediñ* "lakaat telloù war", *ambidañ* "amputer", h.a. ; *bid-* / *bed-* zo kenorin gant *ben-* : *benañ*, h.a.). Fleuriot a zeveiz *bidiez* evel o talvout kement ha "l'émondeuse", DGVB 80-81. E brezhoneg kaozeek e lavarer *c'hoari bouc'h ha gavr* "kediañ". Hep mar emañ an hevelep keal gant ar ger a venegez. An div gudenn a chom zo 1° penaos e skrivañ ? 2° pe gevatal gallek reiñ dezhañ ? Evit ar skrivadur e virfen *bo-* (rak an distagadur eo ha *bouc'h* zo dezhañ ar stumm '*boc'h*' e teodyezhoù 'zo — hag en termenoù luniet a bell 'zo, he deus an divellegezh gweredet kreñv warno, ez asanter aes d' an trestummañ) ; an *-r-* avat a erlec'hfen *-c'h-* outañ (rak da gentañ ez eo bet mesket moarvat *-r-* ha *-c'h-* gant treuzskriverion na gomprenent ket e oa eno an anv loen *bo(u)c'h* ; d'an eil ez eo gwell lakaat a-wel orin ar ger hag e gerentiez gant an troiennoù kaozeek *bouc'h ha gavr h.a.* — un degouezh heñvel zo : Br. *hoc'hkellenn* a 'm eus gwelet skrivet gant Trépos : '*horkellenn*') ; skrivañ a rafen enta **boc'hbidik**. Evit ar ster ne zere ket *pornographique* ; an termen-mañ zo eus ar yezh klasel, kalvezel, gouizieek da nebeutañ (evitañ da vezañ tremenet er gallek kaozeek dindan ar stumm *porno*) — e gevatal brezhonek zo **pornografek** ; kevatalioù gallek nesañ da

boc'habidik a ve "grivois, égrillard, licencieux" (a zo termenoù klasel, met gwell moarvat tremen hebiou d'an aridennad troiennoù kaozeek arveret e galleg war an taread, na gordfent ket gant an ton komifo a zo hini da levr).

MISERABLE

Da gevatal da Br. *kaezh* e kinnigez : Gl. *pauvre, malheureux, misérable*, da Br. *truek* : Gl. *misérable* ha da Br. *tavantez* : Gl. *indigent, misérable, nécessaire*. Gwell na ober gant Gl. *misérable*, aet da lennegel (abaoe Victor Hugo) pe bezant e troiennoù idiomatek hepken, ha c'hoazh e liveoù cheuc'h ar yezh : “*Assassiner, pour un misérable million ?*”, “*Misérable, tu m'as fait peur !*”. Hogos dispredet eo ar ster "tavantez" (“*Ils avaient une vie misérable*”, “*Une décence misérable*” (Sartre)). Er ster "paour tre, tavantez", e reer kentoc'h hiziv gant Gl. *indigent* (ha c'hoazh !), *miséreux* (ha c'hoazh !), *démuni, défavorisé* pa n'eo ket *quart-monde* — perzh he deus an ideologiezh e digloradur an termennoù-se ha pa glaskfed reiñ da grediñ e vez an davanteion o kemer perzh evel ar re all er gedvuhez (pergont vloaz zo e raed anezho “*les économiquement faibles*”), pe er c'hontrol lakaat war wel andenegezh ar reizhiad armerzhel o ren (*les exclus*). Evit *malheur, malheureux* ne vezont ket arveret ken e ster ar baourentez armerzhel, met kentoc'h da aroueziñ ar reuzeudigezh kantaezel (“*Le départ de son amie l'a rendu malheureux*”), hep diwelout an arverioù idiomatek (“*Le malheur, c'est que j'avais égaré mon ticket*”). Alese, e tleez derc'hel kont eus arverioù ar galleg kempred, en ur reiñ, evel ma rez endeo, lies ger gallek evit sterniañ steriegezh an termen brezhonek ha, diouzh an dro, lakaat ur goursej da verkañ un disparti etre ar sterioù brezhonek : *reuz* "malheur ; bruit, désordre, scandale ; *reuzedik* "malheureux, affligé" ; *reuzeudigezh* "malheur, affliction" ; *kaezh* "pauvre, pitoyable ; cher, chéri" ; *paour* *kaezh* "pauvre diable ; minus" ; *tavantez* "indigent, nécessaire, démuni" ; *tavantegezh* "indigence, dénuement" ; *truek* "pitoyable, à plaindre" ; ouzhpennañ a c'hallfes : *ezperzhied g.-idi* "exclus" (sl. KIS-585, La-12, p. 143). Evel a welez, an diaesterioù e domani ar priziañ stadoù buhez en ul levr gallek-brezhonek eo *a*) ez emdro buan an hanc'herieg c'hallek ha roadennoù ar geriadurioù gallek zo da azgwelout ; *b*) emañ ar brezhoneg o tispakañ hag e ranker ragarveziñ ar sterioù a gemero ar gerioù eztennet eus e dremenet hag anavezet alies en ur steriegezh o sevel da dri pe bevar c'hantved.

E-touez an deveradoù diwar Br. *tru*, en tu all da *truek, truez* "pitié", *trugarez* "miséricorde", e venegez : *truantez* "compassion", *truanteziñ ouzh* "avoir de la compassion pour". Prest on da grediñ emañ tu bennak gant an daou c'her-mañ ar ster a roez dezho, met ster pennañ *truant-*, ken kozh hag ar c'heltieg (ha tremenet zoken e

galleg) a denn d' ar c'horkerezh ha tamm ebet d' an druez. Ur rikladur ster zo bet e brezhoneg dindan levezon ar gristeniezh hep mar : *tru* "tavantek", *truek* "a zamanter d' e davantegezh", *truez* "damant karantezus ouzh ar re davantek, ar re reuziet", h.a. ; met deveradoù all n' int ket aet da heul er rikladur ster, evel *truant*,

sl. ERNAult.Dict.Vannes, p. 234 : “TRUANT, *m. pl. ED*, truand, parasite, gueux, mendiant, *f. -EZ*, pl. -ED ; -AJ, *m.* gueuserie, TRUANTAL, -TEIN, *turantal*, *v. n. et a.* gueuser, écornifler, mendier.” ERNAULT a not ivez ur ster nes en deveze *truek* en arverioù 'zo : “c'est peut-être le van. *truhecq* pl. -*higued* gredin, malotru” GMB 727.